

בענין צבע הרצועות שנתחדש לאחרונה שיש צבע שאינו נרבק יפה בעור ולאחר זמן מתחיל להתקלף באחד, ונראית כשכבה שחורה ע"ג העור

אור ליום ה' לסדר אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל, עשרה בטבת תשע"ב לפ"ק.

למעלה כ"ק הרב הצדיק גאב"ד קארלסבורג שליט"א

אודות השאלה ששאלתי בענין הרצועות שיכולים להפריד השחור מהרצועה דהיינו שבידו האחד יהיה הרצועה ובידו השניה יהיה הצבע כמו נייר שחור בשלימותו והרצועה נשארת לבינה, וביקש ממנו כבו"ת לשאול השאלה בכתב עם צדדי ההיתר והאיסור, והנהני מו"מ לקיים מצות לשמוע לדברי חכמים, ובזה החלי בעזרת השם יתברך ויתעלה.

(ב) ולכאורה כיון שכ"ע השחרת הבתים ילפינן מרצועות כמבואר בבית יוסף סי' ל"ב דף ל"ה: ד"ה ושחורים עיי"ש, וכן בשו"ע סי' ל"ד סעיף מ' פסק המחבר עור הבתים מצוה לעשותו שחור משמע שהוא רק למצוה ואינו מעכב, ובסי' ל"ג ס"ג פסק המחבר הל"מ שיהיו הרצועות שחורות מבחוץ וכו' והוא וודאי לעיכובא וכן שם בס"ד רואים שהרמ"א בהגה החמיר ברצועות יותר מבתים שמוסיף ע"מ שפסק המחבר טוב שישחירו ישראל לשמן ולא גוי וז"ל ומיהו בדיעבד כשר אם השחיר עור הבתים אבל הרצועות אפילו בדיעבד פסול עכ"ל, נמצא דבענין שחורות חמור יותר רצועות מבתים וא"כ אם האחרונים פסלו בבתים אז וודאי צריכין אנו לפסול הרצועות ואפשר שאפילו להפוסקים שהקילו בבתים והכשירן מהיכי תיתי שהם יכשירו גם ברצועות ואם כן הוא חיל ורעדה אחזתנו שמכרנו כ"כ הרבה רצועות כאלו לישראל עם קדושים ומה יאמרו מפני יום הדין.

(ג) ובאמת לא הבנתי למה השמיט החיי אדם כל הנ"ל בענין השחרת הבתים לענין השחרת הרצועות שאם הוא יותר חמור אז בוודאי שצריכין יותר להזהיר ובסעיף ז' (שם) כתב וז"ל רצועות שחורות הל"מ ולכן אם נתישנו ונתלבנו צריך להשחירן ואם השחירן נכרי פסול עכ"ל ולא הזכיר כלל שצריכין לבדקן שלא יהיו ביכולת לקלפן שלם. וכן בקס"ס סי' כ"ג ס"ב לא הזכיר מזה כלל וכן במלא"ש כלל כ' חכמה ס"ב לא מעיר כלום, וגם החפץ חיים לא כתב ע"ז בס"ל ל"ג לא במשנה ברורה ולא בביאור הלכה, והי' לי לפלא.

(ד) והנה צריכין לבאר טעם הפסול נובע ממה ששאל הגאון דק"ק בון להגאון בעל נודע ביהודה הנדפס

(א) בקסת הסופר סי' כ"א סעיף י"ג בענין עשיית הבתים מובא הדין הזה ממש בענין הבתים וז"ל בענין השחרת התפילין הרוצה לצאת מידי כל הספיקות ישחור אותן רק בצבע שחור שאין בו ממש כלל שיהיו שחורים רק בחזותא בעלמא והמשחירן במין גלאנץ שאי אפשר לקלפו אעפ"י שיכולין להסירו מן העור בפירוורין דקין מ"מ אין בידיו לפסול אבל מה שחדשו קצת הסופרים שמשחירין בטיחה שיכולין לקלפה בשלימות מכל הצדדים מן התפילין והיא כמו נייר שחור זהו פסול (כ"כ בס' חיי אדם ועי"ש צנעטא אדם שחכסו עמו בגאון צעל צית מליר) עכ"ל, והחיי אדם הוא בכלל י"ד ס"ה וז"ל ואמנם השחרות יהי' רק בצבע שחור שאין בו ממש כלל וכן אני מצוה להשחיר תפילין שלי ושל בני ביתי והשומעין לדברי והמשחירן במין גלאנץ [ציפוי שחור] שאי אפשר לקלפו אף על פי שיכולין להסיר מן הקלף על ידי פירוורין דקים מ"מ אין בידו לפסול אבל מה שחדשו סופרי זמנינו שאני קלפתי כל הגלאנץ מן הבית וצורתו כמו נייר שחור נראה לי דפסול (וכדעת בגאון דק"ק זון כנדפס נדפס ציכוד וכארכתי מלוד צמטוצה) עכ"ל. וכן פסק המלאכת שמים בכלל י"ח חכמה סעיף י"ב וז"ל ואפילו אם איננו עב כעור הבית אלא שעכ"פ הוא עב כ"כ עד שיכול להקלף כגלד העומד בפני עצמו [כנייר שחור דק] גם כן אין להכשירן עכ"ל וכמו"כ הובא במשנה ברורה סי' ל"ב ס"ק קפ"ה וז"ל אכן מה שחדשו סופרי זמנינו שמשחירין בטיחה שיכולין לקלוף בשלימות מכל צד מן התפילין וצורתו כמו נייר שחור זהו פסול [מספר נשמת אדם שהסכים אתו הגאון בעל בית מאיר דלא כנב"י עיי"ש] עכ"ל. והיוצא לנו מכל זה שהאחרונים דהיינו הקס"ה והמלא"ש והמשנ"ב נקטינן כהחיי אדם דלא כהנוב"י ופסלינן הבתים עם הצבע שיכולין לקלפו בשלימותן.

וכן בסוף דבריו שרוצה להוכיח דלא כהנוב"י דס"ל שהוא בטל להעור והכל נעשה כעור ומביא רא"י מנוי סוכה שבטלים לסכך ונעשית כסכך, וחיי"א רוצה לחלקו וז"ל אע"כ דשאני סוכה דהתורה צייתה שיעשו סכך כשר ותשבו כעין תדורו וכמו שבביתו אדם תולה סמוך לתקרה לנוי כן גבי סוכה דהתורה לא הקפידה רק שתחת תקרת הבית יעשה סכך וחיי הכותב שמצאתי כן בתשובת רשב"א סי' נ"ה שהשיב דמטעם זה מותר לתלות נוי סוכה משא"כ בתפילין שהקפידה התורה או משום שיהיה רואה האויר או עכ"פ השי"ן ומכ"ש כשכל הבית מצופה דאז התחתון בטל לעליון וכיון דמצינו דציפה זהב פסול ה"ה לכל דבר עכ"ל רואין מזה ג"כ שסיבת הפסול הוא אחד מב' טעמים הנזכרים לעיל שהקפידה התורה שיהי' רואה האויר או השי"ן והוא עושה להיפוך ממה שהתורה הקפיד בזה שהוא מכסה אותו באיזה ציפוי שיהי' וממילא התחתון בטל להעליון משא"כ בהסוכה שעשה ממש כמו שהתורה הקפיד שהוא יעשה אז הכל נעשית כסכך וכשטלה עור טהורה כיון שהוא מין במינו ואינו חוצץ אז שפיר העליון בטל להתחתון ונקראת בטל להבית ומש"ה כשירה.

ו) שיטת הנוב"י שהטיח בטל להבתים וממילא אין כאן חסרון של אינו רואה פני האויר או השי"ן או איסור של כל תוסף הוא לא יחיד שכן מבואר ג"כ מבעל הפלאה ז"ע בשו"ת גבעת פנחס תשובה מ"ד שהגוי"ק מק"ק בון שאל גם אותו השאלה בדיוק וז"ל בנידון סופר המתגורר בק' הקודש ומשחיר עור הבתים בדבק עב בתחילה עד שהדבק שוה עם קו השי"ן וגורר מכל צד עד שהשי"ן בולטת ואחר כך נותן עליו בשי"ן ובבתים בכללן איזה מין שקורין שפירטוס מעורב עם גומא וע"ז נתעורר מעכ"ת לפסול מטעם שבית החיצון אינו רואה את האויר וגם כשמדבק בצד השי"ן עד שהדבק שוה עם קו השי"ן הוי כמו חק שי"ן משד"י וגם דאף שמגרר הוי ליה חק תוכות וגם שהשפירט אף דשניהם שחורים ה"ל כהעביר עליו ד"א ומבטל דיו הראשון ולא ידע רומעכ"ת מה ידיו בו דא"א לקלפו מעל השם ופשוט לרום מעכ"ת דאף למ"ד בתים לבנים כשרים מ"מ השי"ן בעינן בדיו דומיא דפרשיות וכו' עכ"ל ואין שבעל הפלאה העתיק השאלה רואין ג"כ שעיקר הפסול משום שאינו רואה בית החיצון האויר וכדומה ואפילו לא הוזכר כלל מידי דהוה אציפן זהב וכמו שביארתי לעיל שהוא הפסק ולא הטעם, והטעם באמת משום שאינו רואה האויר או השי"ן או משום כל

במהדו"ק סי' א' וז"ל ראיתי מכתבו מגילה עפה כהן שעתו יפה ואמרתו צרופה על דבר התפילין שבא לשם סופר אחד ועושה הבתים נאים ומהודרים אמנם מעשיהם ע"י טוח אשר מטיח טיחה עבה על עור הבתים ואח"כ באיזה שפירטוס [ספירטוס] ומתוך כך המה שחורים בתכלית ההידור מצהירים ומוזהירים ורום מעלתו מאריך לפסול ובא על זה מכמה צדדים, האחד, הטח הזה מכסה עור הבתים וא"כ אין בית החיצון רואה אויר וגם מצד מוסיף שזה הטיח יתיר הוא ועובר על כל תוסף וגם משום שבשעה שעושה טוח הזה הוא עב ומכסה קוי השי"ן של תפילין רק הקוים ניכרים ויש בה משום מוחק השם וכתב עוד לחזק בסברתו שפוסל משום מכסה העור דלא מהני אף שהוא לנאותן מידי דהוה אציפן זהב שפסול וכבודו הרמה הרחיב בזה הדבר בפלפול ובסברה עכ"ל. ומהאין שהנוב"י מעתיק צדדיו לפסול אני רואה שלש צדדים וטענה אחד כדי לחזק סברתו א) שאין בית החיצון רואה האויר ב) משום שעובר על כל תוסף ג) דהרי הוא מוחק את השם, ואם אומרים שהטיח בטל להבית ולא דמי לציפן זהב שפסול ששם מיידי שעשאו הבתים בעצם בזהב אבל אם ציפהו הזהב על הבתים שעשאוהו מעור כשירה, ואפילו לשיטת הטור שס"ל דציפן זהב היינו שהזהב הוא ציפוי להבתים הגריעותא דזהב הוא שאי אפשר לבטלו לבית מחמת חשיבותו וכן מה שפסק בשו"ע סי' ל"ב סעי' מ"ה דציפן זהב וטלה עור בהמה טמאה הוא על הבתים הינו בציפוי העומד בפני עצמו ואינו טפל להבית אבל זה השחרות שאנו משחירין התפילין זה שייך לעור ובטל אליו ולא שייך כאן אין הבית רואה האויר עיין שם בנוב"י.

ח) וכן החיי אדם (זכנל י"ד נשמט אדם ס"ק ז') כשמביא טעם השואל לפסול מבאר הטעמים הנ"ל וז"ל ודעת השואל לפסול מה דבסימן ל"ב דצפה הבתים בזהב פסול, אי משום דבעינן הבית רואה האויר או משום דשי"ן של תפילין צריך להיות נראה עכ"ל א"כ רואין מזה ג"כ דאיה"נ המציאות הוא שאם ציפה הבתים על עור בזהב אבל טעם הפסול הוא או דבעינן הבית רואה את האויר או דהשי"ן צריך להיות נראה מבחוץ רק הוא חולק על הנוב"י בזה שלא דווקא זהב אינו בטל להבית רק כל מה שפסול לעשות ממנו בתים פסול גם כן לציפוי על הבית כיון שהתחתין הי' בטל לעליון ונמצא דאין כאן תוך של עור ולמה נקט דוקא זהב זהו לרבותא דאפילו זהב שהוא לנוי אפ"ה פסול וכש"כ שאר דברים,

דלא כנב"י שמשמע דס"ל להנוב"י שכשירה גם כשהצבע נקלף בשלימותה אבל אינו מוכרח דיכולין לפרש שהוא כלא הנב"י דס"ל שחזץ מזהב כל כיסוי יכולין לבטלו להבתים כשאנו נקלף בשלימותה.

ח) אך בשו"ת חלקת יואב או"ח סי' ג' כתב בפירוש שיטת הנוב"י הוא שכשירה אפילו בנקלף כל הצבע וז"ל בענין שחרות בתי התפילין בגלאנץ בדבר שחרות בתי תפילין שעושין הסופרים בגלאנץ אשר יוכל להנקלף להיות ממש בפני עצמה אם התפילין כשרים כי הנוב"י מכשרים והחיי אדם פוסלם ועיינתי קצת בזה לדינא והנה לפענ"ד הדין עם הנוב"י מטעם כיון דכל לנאותה אינו חוצץ ובטל להדבר ע"כ שפיר נקרא בית החיצון רואה את האויר ואף לשיטת הטור דציפן זהב קאי על הבתים דפסולים מ"מ בהך הגלאנץ גם הטור מודה דכשר עכ"ל רואים בפירוש שהחלקת יואב למד בהנוב"י שכשרים אפילו שהוא עומד בפני עצמו כשמקלפין אותן בשלימות, עכ"ז כל זמן שהם מחוברים להבית הם בטל להבית, ומסביר הענין וז"ל ונראה לי דהענין כך הוא דהרי מחדש הש"ס בב"ק פ' מרובה דשינוי השם כשינוי מעשה דמי ומנהי אף לגבי איסורין כמבואר שם בש"ס לגבי מקוה וע"כ כל שהציפוי היא מין בשא"מ נקרא בפי בני אדם כמין הציפוי שלחן מתכות וכדומה ומטעם זה כתב המג"א הלכות ציצית סי' ט' בבגד שהעליון שלה צמר ותחת' שלה משאר מינים אזלינן בתר העליון והיא ג"כ מהאי טעמא דהעולם קורין תמיד כמין הנראה לעין רואה ודבר זה מבואר בש"ס בסוף חגיגה דמקשה הש"ס על של מקדש דהי' דינו כמתכות דאף בעשוי לנחת מטמא ותי' הש"ס דשאני השלחן דרחמנא קריא עץ הרי דאזלינן רק בתר השם וע"כ מין בשא"מ שפיר דינו כמו הציפוי ולהרמב"ם טהור לגמרי ולא שייך דהציפוי יבטל לגבי העיקר כיון דדין כל הכלי כציפוי מחמת שמו והציפוי אתמעט בתו"כ מטומאה והחולקין סוברין דאדרבה מחמת הציפוי וומו נעשה כולו ככלי מתכות משא"כ במין במינו שפיר אזלינן בתר העיקר כיון דליכא שינוי השם ועל כן שפיר סובר הטור דאף בציפה זהב לבתים פסולים יען דנקרא בתים של זהב בפי בני אדם דהרי מבואר בש"ס בין בציפוי העומד בין בציפוי שאינו עומד וע"כ סובר הטור דשפיר פסול דאזלינן בתר הציפוי מחמת שינוי השם משא"כ בגלאנץ הנ"ל דעדיין שם "קעלדינע בתים או אוקסינע בתים" עליהם ומטעם חציצה אינו מזיק כיון דהוי לנאותה ושפיר מקרי בית

תוסיף (שכטעמים כאלו צאמת מצוארים צכראשונים שמוצא צצית יוסף וכצ"ח צסי' ל"ב ע"ס) והוא ז"ל השיב שדבר שמבטלין שם עולמית הדבר פשוט שאין בו חשש וכל דלנאותן אינו חוצץ הוא ג"כ משום ביטול לגבי גוף הדבר ובתו"ד הוא כותב וז"ל ולא דמי כלל לציפהו בזהב או עור דמאן נימא לן דבטל אגב הבית הא זה חשוב כמו זה משא"כ בזה אין שום שכל יורה לומר זה עיקר הבית אלא שהוא טפל ובטל עולמית לגבי הבית ואינו חוצץ וכו' עכ"ל נמצא דס"ל כהנוב"י שהתפילין האלו הם כשרים ולא הוי כזהב, משום דזהב יש לה חשיבותא ולהנוב"י אינה יכולה ליבטל ולהגבעת פנחס משום שאינו מבטלו עולמית ולהחיי אדם ציפן בזהב לרבותא נקיט שאפילו שהוא לגוי בטל התחתון להעליון שעשה בהיפוך ממה שהתורה הקפידה.

ז) יהי' איך שיהי' זהו טוב מאוד בטוח שדבק להבית שהוא בטל להבית ומהיכי תיתי לן להתיר להנוב"י כשהטיח השחור יכולין לקלפם מהבית בשלימותן וכמוש"כ החיי אדם בעצמו בנשמת אדם (ע"ס) וז"ל ועוד דע"כ לא הכשיר מורי ז"ל אלא הציפוי שאינו עומד כמו שכתב בהדיא והעתקתי לשונו דהיינו מלאכת סופרי פראג דא"א לקלוף מן הבית והוא דבק מאוד להבית רק ע"י סכין נפרץ לפירורין קטנים ואין הקליפה דבוקה יחד אבל אלו כמלאכת סופרי ק"ק סלאנים שיכולין לקלוף הקליפה מן הבית עד שנשאר לבן לגמרי והקליפה השחורה היא דבוקה יחד כמו נייר או ער דבק אע"ג שהוא דק הא אמרינן סוף חגיגה לא שנא ציפוי עומד ולא שנא ציפוי שאינו עומד וכתב שם די"מ דציפוי עומד ציפוי דשיש דעב וחזק וגם בלא עץ עומד מאליו לכך לא חשב העץ אבל שולחן של משה שהיה הזהב דק וקלוש ובלא עץ לא מצי קאי לפיכך העץ עיקר והציפוי בטל ואעפ"כ מסקינן דאפילו בציפוי שאינו עומד הציפוי עיקר וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מהלכות כלים וא"כ עכ"פ זה הוא ציפוי גמור וא"כ הבית בטל לציפוי ומכש"כ שקלפתי אותו מכל הבית והוא עומד בפני עצמו ולא נפרץ רק הוא כמו עור דק או נייר דק ומה לי אם ציפה זה או נייר או דבק אחר כי כבר כתבתי שאע"ג דהדבק מבטלין מן הקלף מ"מ זה נקרא פנים חדשות ובוזה לדעתי גם מורי מודה דפסול לשיטת הטור וכמ"ש בהדיא כיון שאינו עומד אבל זה עומד לעצמו עכ"ל, הרי דאם הצבע נקלף בשלימותה החיי אדם פוסל ולכאורה אין מי שפליג וזה שהבאתי לשון המשנ"ב בס"י ל"ב ס"ק קפ"ה לאחר שמביא פסק החי"א וכתב

ריעותא וכו' עכ"ל וא"כ ששוי' הן לגמרי במלאכתן למה השמיט החיי אדם בדיני הרצועות שאם יכולין לקלפן הצבע שלם ויהי' כמו נייר שחור דק אז הרצועות פסולין כמו שהוא כותב בבתי' והרי ילפינן שחרות הבתי' מהרצועות ובשניהן יכולין לומר דהתחתון בטיל להעלין ומאי שנא.

(א) ועוד יש לדון מה שהחיי אדם פסוק שאופן השחרות בתי' ורצועות יהי' לכתחילה בצבע שיש בו חזותא בעלמא האם הוא צריך להיות נספג בעור או די אפילו שהצבע חופפת על העור ולא נספג בתוכו יהי' גם כן כשר ובמושכל ראשון השכל מבין בשיטת החיי אדם שס"ל דאם יש ציפוי אז התחתון בטל להעלין וכאן צריך להיות עור וצבע ואם התחתון בטל לעלין והצבע אינו נספג בתוכות הבית א הרצועה ה"ה בעצם רק כיסוי ואז העור בטל להצבע ויש כאן רק צבע ולכאורה ס"ל להחיי אדם שצריך להיות נספג בעור ואז הכל אחד ואין עליון ותחתון רק עור וצבע וא"כ קשה הלשון שכתב שם וז"ל וכן הקלף אך שהוא קשה ואין נוח לקבל צבע שחרות מ"מ תפילין שלי וכל ב"ב הם שחורים רק צבע שחור בלי שום תערובות מינים אחרים עכ"ל הרי הוא ראה בעצמו שהקלף קשה ולא נוח לקבל הצבע ובודאי שלא ספג הצבע לתוכו רק קבלה הצבע מעליה וה"ה כיסוי דק ומה לי כיסוי דק ומה לי כיסוי עב התחתון בטל להעלין דכיון דמינינו דציפה זהב פסול ה"ה לכל דבר.

(ב) רק לפי מה שמחדש הגור אריה יהודה בשו"ת או"ח סי' ח' וז"ל שאילתא דאתא לקדמנא בבית מדרשינו על מה שסומכים הסופרים שעושים הרצועות שחורים בגוונא שמתחילה מדבקים העורות בדבק ואח"כ משחירין אותן בדיו אולי הלל"מ שיהי' הרצועות בעצמן שחורות ולא יפסיק צבע אחרת בין העור להשחרות? והנה לענ"ד להביא רא' וסיוע מגדולי הראשונים דס"ל ג"כ דהא דבעינן שחורים היינו שיהי' הצבע שחור מבחוץ ואף שמפסיק דבר אחר ביניהם לית לן בה וכו' עכ"ל והוכיח שם ברורות דלהמרדכי וש"פ שסוברים שצביעת הרצועות והבתי' הם שוים בדינים א"א לפרש סוגיות הש"ס רק שס"ל דהפסקה לל"ב וכיון שהם שחורות מבחוץ הם כשרים ואם דהלל"מ הוא שיהי' שחורות זהו העיקר ואפי' שיש ביניהם צבע אחרת עיי"ש שמסבירו בטוב ולפי מה שהוכחנו לעיל שס"ל להחיי אדם ומביא אותו בשם הברוך שאמר שמבאר מלאכת הצביעה מן הרצועות

החיצון רואה את האויר עכ"ל ומסיים בשלונו סוף דבר התפילין מגלאנץ הנ"ל אף שיכולין לקלפן כשרין, הנראה לפי עניות דעתי כתבתי עכ"ל היוצא לנו מדבריו לעניינינו החלקת יואב למד בהנודע ביהודה שהוא מכשיר בתי' מהגלאנץ אע"פ שיוכל להקליף כל הדבר בשלימותה ואפילו שהוא יכול להיות עומד בפני עצמו. והיוצא לנו מכל זה בנידון דידן לגבי בתי' החלקת יואב שהוא למד בהנוב"י ולהגבעת פנחס הבתי' כשרים, ולהחיי"א ולהקסה"ס, מלאכ"ש, ולהמסנ"ב פסולים.

(ג) ולפי שביארנו כבר דטעם פסול הוא משום ג' הטעמים הנזכרים לעיל דהיינו (א) משום שאינו רואה פני האויר (ב) דעובר משום בל תוסיף דהיינו יותר מארבעה בתי' בשל ראש (ג) שהרי הוא מוחק את השי"ן של השם שד"י, וכל הטעמים האלו באמת לא שייך רק בבתי' שהבית החיצון או השי"ן צריך להיות נראה מבחוץ ורואה האויר והוא רק על הבית משא"כ ברצועות שלא שייך הטעם הזה שאינו צריך להיות נראה מבחוץ ואין לו שי"ן שצריך להיות נראה וכן אי אפשר למחוק שי"ן שאינו בנמצא דכדי שיוכל להימחק צריך להיות הדבר בעין וברצועות אין אותיות בעין כדי שיוכל להימחק א"כ אי אפשר לפסול הרצועות בשביל זה דהפסול הזה שייך רק בבתי' ולא ברצועות וכמו"כ בענין בל תוסיף דלכמה פוסקים זה שייך רק בשל ראש ולא בשל יד עיי"ש בב"י וב"ח ובודאי שאינו שייכות ברצועות וא"כ איך יכולים לפסול הרצועות מכח קל וחומר דהשחרות הבתי' ילפינן מרצועות דק"ו מופרך הוא שהטעם שפוסלת בבתי' אינה שייך בהרצועות.

(ד) וקשה קצת שמשלשון החיי אדם משמע שצביעת הבתי' והרצועות הם ממש באופן אחד דהיינו שישמש בצבע שיש בו דק חזותא ולא ממשות ולא כהנוב"י שס"ל שא"א לדיו שלא יהי' בו ממש כמ"ש הש"ך ביו"ד סי' קצ"ח ס"ק כ"א ואפ"ה משחרין הבתי' בדיו אע"כ דכל לנאותו אינו חוצץ ובטל להדבר ומה גבול תתן לדיו וע"ז כתב החיי אדם וז"ל ובאמת לא מצינו בשום פוסק שיכתוב להשחיר בדיו רק שכתב שיהיו שחורים בצבע ובספר ברוך שאמר מבואר מלאכת צמיעה מן הרצועות והבתי' ביחד והוא כמלאכת הצובעין שצובעין העורות וכן הרצועות שחור ובאמת מסתמא כן הוא שהרי שחרות הבתי' ילפינן מרצועות ומצד הדין צריך עור לבתי' רק שקלף נקרא ג"כ עור עכ"פ במלאכת הצביעה הוא שוה ואינו בו

מתכלת שמבואר בתוס' במנחות דף מב: בד"ה וסממנים וכן ברמב"ם בפ"ב מציצת ה"ב שמוותר להוסיף סממנים כיון שדם החילזון אינו תופס הצבע בצמר וע"ז כתב החי"א וס"ל ואף שהרא"י שמביא מורי ז"ל מתכלת ראוי למי שאמרן מ"מ נ"ל דכמו שבא הרמב"ם ליתן טעם על הוספת סממנים דמותר דכן מלאכת הצבועין כן י"ל שבא להורות לנו דאסור להוסיף מה שאינו צריך למלאכת הצביעה ואף שיהי' יותר יפה עכ"ל נמצא שהוא מודה שזו ראוי' טובה רק שכתב שאינו מוכרח שאם הוא רוצה הוא גם יכול לומר להיפוך וראייתו אינו ראי' אבל הוא אינו מדבר כלל מענין צביעת התכלת וכי מותרין אנו להפריד בין הדבקים ולהוציא כמה מילים מכל הדרשה"י נחזור לענינינו דמחזורתא כמו שפירשתי רק בשו"ת גבעת פנחס מסיים התשובה וז"ל וכ"ז כ' בתפילין שכבר נעשו דאין לפסלן ומותר לברך עליהן לענ"ד אבל ידי תיכון עמו דיש לגעור בסופרים ההם ולמה לנו לחדש דבר שלא נהגו בו אבותינו נ"ע וכו' עכ"ל.

ובזה סיימתי יום ה' לסדר גור אריה יהודה מטרף בני עלית, שנת ע'שרה ב'טבת ש'מחה ת'הא.

הק' נתן דוב אבערלענדער

סופר סת"ם

והבתים ביחד והוא כמלאכת הצובעין וכו' ובאמת מסתמא כן הוא שהרי שחרות הבתים ילפינן מרצועות ולפי"ז בוודאי שס"ל דהל"מ העיקר הוא שהרצועות יהי' נראין שחרות מבחוץ ואם עשה כך בוודאי הוא עשה כמו שהתורה הקפידה וא"כ בטל העליון להתחתון כמו בני סוכה משא"כ בבתים שהתורה הקפידה ג"כ שהבית החיצון או השי"ן צריכין לראות האויר וגם שיהא לה ארבעה בתים ולא תוסיף עלה ולא תגרעו ממנו וא"כ כשעושין טוח עב ומוסיפין ספירט שיכולין לקלפס ה"ה עושה נגד מה שהקפידה התורה"ק ואז ה"ה אינן כנוי סוכה וציפוי הוא שהתחתון בטל להעליון נמצא דאיה"נ יכול להיות להחיי"א שבבתים יהי' פסולין ואותו דבר כשעושה ברצועות יהא כשרים וכש"כ להנוב"י והגבעת פנחס והחלקת יואב שגם הבתים כשרים, ויה"ר שלא יאמר פינו דבר שלא כרצונו.

אחד) בספר זכרון אליהו פרק ס' מהרב מורגנשטרן והרב גוטמן נרם יאיר שמה הם ג"כ מביאים השו"ת גו"א הנזכר לעיל והם לא אוהבים כ"כ ראייתו ועוד אינו מסתבר להם סברתו דאי נימא כדבריו א"כ לכאורה יש להקל בהדביק נייר שחור ע"ג הרצועות וזה דבר שאינו מסתבר ואשאר את זה ככה כי הגו"א לא צריך ראיות ממנו ומכוותי' ואיך הם יכולים לדחותו כלאחר יד אבל מה שכן כואב לי הם רוצים לפשוט הנידון ע"י הנשמ"א הנ"ל שכותב על ראיית הנוב"י

הרה"ג ר' יחזקאל ראטה

אבדק"ק קארלסבורג

בארא פארק ברוקלין נ.י. יע"א

בעזה"ה, ט"ז טבת לסדר וידע ה' תשע"ב לפ"ק.

למע"כ הסופר החשוב ירא וחרד מו"ה נתן דוב אבערלענדער שליט"א.

אודות השאלה, בענין הרצועות של תפילין שצבע השחור שהושחרו, מתקלף צבע השחרות בשלימותו מעל גבי הרצועה, דהיינו אחר הקילוף יהי' צבע השחור כמו נייר שחור לחדר ועור לבן לחדר רק כעת עשוי שהן מדובקין יחד ויחדיו ידובקו זה עם זה, ועלתה השאלה אם הרצועות האלו כשרין הן כדין רצועות שחרות שהוא מהלכו"מ.

שחור דק, ודעתם דאינו פוסל את הבית, וגם הוי בכלל דיו שחרות של בתים.

אמנם כמה גדולי הפוסקים כמו החי"א והקסת ועוד וכמבואר בדברי כ"ת מחמירין לפסול הבתים באם הוא באופן שמתקלף מעל גבי הבתים בשלימות,

הנה בעיקר הדבר כבר עלה שאילתא דא על שלחן מלכים גדולי הדורות חקרי לב, אשר מפיהן אנו חיינן ה"ה רבינו הגדול בעל נוב"י ורבינו הגדול בעל הפלאה זצוק"ל, בדבר הבתים שהושחרו בטיחה שיכולין לקלפו בשלימות מכל הצדדים, והוא כמו נייר

מברך על העיקר ופוסט את הטפילה, דהיינו שרצונו ומאוייו על העיקר, אלא בכדי שיתאכל העיקר יותר בקל או מוטעם או שיתראה המאכל יותר נחמד מטפל אליו, יהי' על איזה כוונה שיהי', כל רצונו ומאוייו הוא על העיקר, ולפיכך מה שמטפל אליו בטל הוא לגבי העיקר, ונחשב הכל כאילו הכל הוא העיקר.

אבל אם הוא באופן שאין תכלית רצונו ומאוייו על העיקר דווקא ואם הי' לו אפשרות הי' עושה גם העיקר ממין הטפל, שכן הן רוב ציפוי כסף וזהב שמצפין את הכלי בכדי שיראה מוזהב או מוכסף, ואם הי' ביכולתו או באפשרותו הי' עושה כולו מזהב וכסף, בכה"ג לא שייך לומר שהציפוי כיון שהוא טפל יתבטל לגבי העיקר, אדרבה אמרין שהעיקר בטל לגבי הציפוי שהוא משמש לעיקר בכלי זה, ועכ"פ הציפוי קונה שם לעצמו כשהוא ראוי לקלפו.

ומעתה מובן במה שאמרנו ציפן זהב פסול, דציפוי של זהב העומד בפ"ע לא שייך שיהא נקרא טפל לגבי העיקר, שאם הי' לו אפשרות הא הי' עושה הכל של זהב, וכן צ"ל הא דטלה עליו עור בהמה טמאה דמיירי באופן שאם רשאי הי' עושה לגמרי בעור של הטמאה, וכנראה שעושה כן מפני שכן נראה לו טוב בעשייתו וכן א"ש הא דשילחי חגיגה דס"ד דהשלחן של עץ והמזבח בטלין לגבי הציפוי של זהב, דגם תמן אם הי' רשאי הי' עושה כולם של זהב, והבן הכל בס"ד.

אבל השחרות שהוא שייך להעור להשחירו, זה וודאי בגדר טפל יקרא דהיינו שצובעין את העור לשחור, וכמו כל מיני צביעות שהצביעה הוא על גבי העיקר, ומ"מ עיקר תכלית הדבר הוא העיקר, ובכה"ג בוודאי שם טפל עליו ובטל לגבי העיקר, והוא ברור ומובן, וכן הוא סברת הגאון בעל הפלאה ז"ל, אשר שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד.

ודעת החולקין דס"ל לפסלן היכי דמתקלף כאחד, צריך להסביר דעיקר התפילין הוא הפרשיות וככתוב בתורה והי' לאות על ירך ולטוטפות בין עיניך, והבתים הרי הן רק כמו נרתיק להפרשיות, ולפיכך אם יש על גבי הנרתיק עוד נרתיק הוי כמו נרתיק על גבי נרתיק, ובכה"ג לא אמרין שיבוטל אחד לגמרי לגבי חבירו, ולפיכך דעתם דאם השחרות מתקלף בשלימותו מכל צדדיו, נידון כדן נרתיק על גבי נרתיק, ונרתיק החיצון מכסה את נרתיק הפנימי.

דהלא פסקין בסי' ל"ב סי' מ"ח בציפן זהב, דהיינו שציפה הבתים בזהב פסול, וס"ל דהה"נ לכל מיני דברים שאינן כשרים לשמש לבתי תפילין אם ציפן בהן ה"נ דפסול, וכן בשלהי חגיגה לענין ציפוי זהב לגבי שלחן והמזבח, מתבאר דאי לאו רבוי דקרא, הי' נידונין השלחן והמזבח על שם ציפויין, אלמא דבטל התחתון לגבי עליון, וא"כ כאן בבתי תפילין לכאורה התחתון דהיינו העור בטל לגבי הציפוי, אולם דעת הנוב"י ובעל הפלאה דכאן בנידון זה שהטיחה עשוי בכדי להשחיר הבתים בטלים אגב הבתים וכשרין הן.

והגאונים הנ"ל כתבו לחלק בין הא דציפן זהב ובין הא שהושחרו ע"י טיחה שמשחיר את הבית.

והנה בעיקר הדבר מה שנוגע לשאלתא דידן בדבר הרצועות שמתקלף השחרות שעליו בשלימותו, הוא במה שכתב הנוב"י לחלק דאפי' לו יחביא דציפן זהב וטלה עור של בהמה טמאה שפסול, וכמבואר בסי' ל"ב סעי' מ"ח היינו בציפוי העומד בפני עצמו ואינו טפל להבית, אבל זה השחרות שאנו משחירין התפילין זה שייך לעור ובטל אליו עיי"ש שהאריך בזה.

הנה חילוק זה לכאורה אינו מובן, דהא בדברי הנוב"י בסתמא מבואר, דמיירי אפי' באופן שהטיחה של השחרות מתקלף לגמרי אפי"ה מכשירו וכמו שכתב במסקנא שלא יהא הטיח עב יותר מהעור, וגם זה אינו פסול אלא לחומרא עיי"ש, א"כ עדיין צריך להבין מאי החילוק בין צפוי זהב לציפוי טיח של שחרות.

ובן במה שכתב עוד שם (נד"כ ומכ שפ"א) דמשו"ה הציפוי של השלחן והמזבח לא מבטל משום דעיקר השימוש הוא על הציפוי, אינו מובן אנה מצא לחלק כן, ומאן אמר לו שם כן שהציפוי הוי עיקר השימוש הא הציפוי הוי רק ציפוי ועיקר השימוש הוא השלחן והמזבח, באופן שעדיין דרוש להבין החילוק בזה.

והנראה לבאר דעת הנוב"י והפלאה דאמרו דציפוי זהב אינו בגדר טפל משא"כ שחרות הבתים אף דעומד בפני עצמו הוי טפל להבית ובטל עליו.

הנה בדבר עיקר וטפל אף שכבר כללו לנו חז"ל יסוד ושוורש דהטפל בטל לגבי העיקר, אמנם ביאורו הוא מפני שתכלית רצונו ומאוייו הוא על העיקר אלא שמטפל אליו איזה דבר עבור העיקר וכגון הא דאמרו לנו חז"ל לענין ברכה כל שהוא עיקר ועמו טפילה

פסול משום שאין זה נקרא רצועות שחורות, מכיון דאין מוספג בגוף העור, אבל כנראה דרצועות שחורות היינו שיהא נצבע על גביו צבע שחורות וכמו שצובעין כל מיני כלים שהצבע הוא על גביהן, ה"נ ברצועות, וא"כ אפי' מדבקין על גביו נייר שחור ומבטלין אותו שם שפיר מקרי רצועות שחורות וכשר, וכל זה כתבנו להתיר בדיעבד ברצועות שכבר נמכרו לעדת בני ישראל לאלפים, איברא לכתחילה בוודאי אין דברי אמורים, ואין להשתמש באלו שמתקלפין מעל גבי העור, וכן מי שבידו להחליפם יחלפנו ברצועות המושחרין היטב היטב, שא"א להעבירן מעל גבי העור בשום אופן ע"י מעשה הדיוט.

סיימתי אור ליום ח"י טבת תשע"ב – והשית"ב יצילנו משגיאות ויראינו מתורתו אמן.

הק' יחזקאל ראטה

ומעתה נבוא לנ"ד לגבי רצועות שניתנו עליהן שחורות שמתקלף לגמרי מעל גבי העור, הנה היות דברצועות עיקר המצות הוי גוף הרצועה שיעשה בו הקשירה והכריכות, ובוודאי לכו"ע עיקר תכלית הוא הרצועה שהוא של עור וכל מה שמשימין עליו לצבעו [והה"נ להגן בעור] נעשה טפל אליו שמטפל אליו דבר שישחיר את גוון הרצועה שהוא גוף המצוה, ולכו"ע בכגון זה הוי השחורות שעל גביו טפל, וכמו רצועות מנעלים וסנדלים וכדומה דרצועה העשוי לקשירה ולכריכה בוודאי העיקר הוא הרצועה של עור, ומה שמשימין עליו הוא טפל ומטופל אליו.

האומנם אכתי לא פלטינן ונשאר לנו לדון אם יצא בזה תורת דין רצועות שחורות שהוא מהלמ"מ בזה אען ואומר אם היינו אומרים דרצועות שחורות היינו דבעינן שיספוג בגוף עור הרצועה השחורות ה'.

הרה"ג ר' משה שאול קליין דומ"צ בביד"צ של הגר"ש וואזנער ורב שכונת "אור החיים" בני ברק

ב"ה, יום ט"ז באלול תשע"ב לפ"ק.

לכבוד הרה"ג המפור' מזכה את הרבים רבי דוד לייב גרינפעלד שליט"א ראש משמרת סת"ם.

בנידון מה שנתעורר לאחרונה ברצועות של תפילין אשר דרך צביעתן לצובען כמה וכמה פעמים כדי לחזק את הצבע ועי"ז מחזיק הצבע זמן רב, והנה אירע שמחמת תקלה בעיבוד העור נסתמו נקבובי העור ועי"ז הצבע לא נדבק יפה בהעור, ועי"ז נקלף הצבע מעל העורף וכיון שנצבעו הרצועות כמה פעמים יש ממשות בצבע, ויכולים לקלפן בסכין כאחד, ואחר שנקלף הצבע מעל העור נדמה לעין האדם כאילו לא צבעו העור, אלא דיבקו שכבה שחורה ע"ג העור, ועתה השכבה השחורה נקלפת, ועתה נפשם בשאלתם בכמה נקודות. א. האם כל זמן שלא נקלף כשר לתפילין ב. אחר שנקלף אפשר להדביקו ע"י מגהץ של חום האם מהני.

ראשית דבר צריך להדגיש שיש כאן ענין של חו"מ שמוכרים סחורה פגומה לקונים, ואף אם הוא כשר יש בזה הונאה לקונה, ויכול לחזור בו.

א. אמנם לעצם הדין אבאר בקיצור, הנה האחרונים דנו בענין בתים של תפילין שיש שעושים טיחה עבה על

הבית, והשואל בשו"ת נוב"י או"ח סי' א' פסל שדינם כמ"ש ציפן זהב פסול, ה"ה אם ציפה בטיחה זו, וטעם הפסול הוא מפני או שהבתים צריכין לראות פני האויר, או שהשי"ן של תפילין צריך להיות רואה פני האויר, וע"כ ציפן זהב פסול, וכן בטיחה הנ"ל.

* זה לשון השואל: **לכבוד הרבנים שליט"א.**

בענין הרצועות שלאחרונה יש אתם הרבה בעיות של קילוף הצבע, הנני מבקש לענות על השאלות האלו, בכדי לברר את הסוגיא.

א. אם העור לא סופג צבע והצביעה נעשית רק למעלה, דהיינו שהוא דבוק לעור אבל לא ספוג, מה דינו?

ב. במקרה שצבעו את העור ואין ממשות צבע מלמעלה, דהיינו שהכל נספד תוך העור, מה דינו?

ג. במקרה שהצבע נעשית על ידי הדבקות הצבע, דהיינו שלוקחים חתיכה נפרדת של צבע ומדביקים אותו על העור, לא שהיה רטוב והתייבש, רק מיד צבוע, מה הדין?

ד. אם מתקלף צבע מהעור ואפשר להדביקו בחזרה ע"י חום או עם צבע שיגרם הדבקתו בחזרה, מה הדין?

ה. אם רואים שהצבע מתקלף מהעור, האם צריך לנסות לקלוף עוד מהצבע, או רק להשחיר את המקום שכבר התקלף?

ו. אם מצאנו מקום אחד שהתקלף הצבע מהעור, האם לומר שכל הרצועה פסולה?

ז. רצועות שיכולים להתקלף, האם הם פסולים קודם שמקלפים?

נצרכים לתכלת משום נוי מאן יימר דכשר לתכלת, ומנא לן שמותר לעשות הצביעה של התכלת באופן שנוכל לקלוף התכלת מן החוט, וכן לצבוע הבתים מנא לן שיכול לעשות באופן שיכול לקלוף את הצבע מן הבתים, וכ"ש להוסיף סממנים שאינם מועילים לשחרות רק שיהיו לו גלאנץ מנא לן דמותר.

ח. והוסיף עוד הנשמת אדם, ועוד דעד כאן לא הכשיר הנוב"ש אלא הציפוי שאינו עומד דא"א לקלוף מן הבית והוא דבק מאוד לבית, רק ע"י סכין נפרך לפירורים קטנים, ואין הקליפה דבוקה יחד, אבל אלו העושים באופן שיכולים לקלוף הקליפה מן הבית עד שנשאר לבן לגמרי, והקליפה השחורה היא דבוקה יחד כמו נייר או עור דק דינו כציפן זהב דפסול להטור.

להנה מה שפירש החי"א כן בדעת הנוב"ש צ"ע, דהרי הנוב"ש כתב דווקא קבע טס של זהב פסול להטור, והיינו שגם בשעה שהדביקו על העור היה טס לעצמו, אבל אם טחו בצבע עבה, ואח"כ נקלף בסכין חתיכות שלימות, מנ"ל דלא מהני, דהרי כל זמן שלא קלף הרי הוא אחד עם הבתים, ועוד צ"ב מה החילוק אם נקלף כאחד, או נתפרר לפירורים, דאם נימא דגם מיחה עבה בטלה להבית, א"כ אף שיקלף אח"כ כאחד בטל, ואולי כוונתו בדבוקה ששם את המיחה שם ג"כ חתיכות שלימות, ואח"כ מסיר לחתיכות שלימות, או דאיירי שנקלף בקל מן הבתים ואינו דבוקים כ"כ וע"כ נקלפים כאחד, ועיקר החילוק הוא אם דבוק היטב בדרך כלל אינו נקלף כאחד אלא מתפרר, ואם אינו דבוק היטב אז נקלף כאחד, ולפי"ז אם יחא דבוק היטב אף שיהיה נקלף כאחד כשר, וצ"ע.

ט. ומ"ש הנוב"ש להוכיח דכמו בנוי סוכה בטל להסכך, ה"ה כל שעושה לנוי תפילין בטל לעור של תפילין, כתב ע"ז הנשמת אדם דיש לחלק, דווקא בסוכה דהתורה צוותה שיעשה סכך כשר ותשבו כעין תדורו, וכמו שבביתו תולה סמוך לתקרה לנוי ה"ה בסוכה, משא"כ בתפילין שהקפידה התורה או משום שיהיה רואה האויר, או עכ"פ השי"ן, וכיון דציפה זהב פסול ה"ה בזה.

י. וסיים הנשמת אדם וז"ל, ולכן נלענ"ד הטיחה הזאת שעושים מקצת סופרי זמנינו שיכול לקלוף בשלימות ומכל צד מן התפילין כמו שקלפתי מכמה זוגות תפילין פסול, והרוצה לצאת ידי כל הספיקות ישחיר רק בצבע שחור כמו הצבע תפילין שלי ושל בני ביתי, והם שחורים בחזותא בעלמא, והרוצה דווקא בהידור כפי שכלו, עכ"פ לא יהיה נקלף בפני עצמו אלא בגלאנץ שא"א לקלוף בשום אופן, ואז יקיים ואנוהו, ע"כ.

ב. אמנם הנוב"ש השיב לו להתיר מכמה טעמים, ראשית דבר האריך לפרש שלדעת רוב הראשונים הא דציפן זהב היינו שעשה בתים של זהב, ולא שכיסה עור הבתים בציפוי זהב, והטעם דפסול מפני שאינו עור בהמה טהורה, אבל אם עשה בתים של עור וציפן זהב כשר לכלל לנאותו אינו חוצץ.

ג. והוסיף הנוב"ש דאפילו תימא כשיטת הטור דציפן זהב היינו על עור הבתים, מ"מ היינו דוקא שקבע טס של זהב על הבתים, אבל הזהיבם להבתים צבע זהב [לדעת הסוברים שא"צ להשחיר את הבתים] אף שיש צבע ממשות בטל להבית.

ד. ומה שהוכיח הרב השואל משלהי חגיגה דשם איתא דהשולחן שהיה במקדש היה של עץ וציפוי של זהב, והעץ בטל לגבי הציפוי לענין קבלת טומאה, וכתב ע"ז הנוב"ש דאין מזה ראייה, דשם עיקר התשמיש על הציפוי, שהרי מניח את הלחם על הציפוי של זהב, אבל כאן הציפוי הוא רק לנוי ואין בציפוי התפילין שום תשמיש לתפילין בזה אדרבה הציפוי בטל להבית.

ה. אמנם הנשמת אדם בהלכות תפילין האריך לחלוק על הנוב"ש, וכתב על הא דכתב הנוב"ש לפרש ציפן זהב דקאי על גוף הבתים, ולא שציפה על עור הבתים דאינו כן, והאריך להוכיח הפירוש ציפן זהב היינו על עור הבתים דזה לשון ציפן.

ו. ומ"ש הנוב"ש אף להטור דציפן זהב פסול היינו ע"ג העור, מ"מ דווקא אם קבע עליהם טס של זהב פסול, אבל השחרות של הבתים אף שיש בהם ממשות והוא עבה בטל להתפילין, דודאי מותר לצבוע התפילין בדיו, ודיו יש בו ממשות, כתב ע"ז הנשמת אדם דמנא לן דאפשר לצבוע התפילין בדיו, אפשר דצריך לצבוע רק בצבע דהוא חזותא בעלמא.

ז. ומ"ש הנוב"ש דכיון שצריך שיהיו הבתים שחורות אי משום דינא אי משום מצוה לתכחילה, א"כ מה שעושה בצבע השחור שיהיה יותר ויותר נאה הכל שייך למלאכת השחור, וק"ו מצביעת תכלת שכתב הרמב"ם שמוסיפים סממנים כדרך שהצבעים עושים, ומוכח דמה שעושים כדרך הצבעים נכלל בכלל תכלת אף שהקפידה התורה מאוד על סממני התכלת, ק"ו לשחרות הבתים כל מה שייך לשחרות הבתים הכל בכלל שחרות ובטל לשחרות, כתב ע"ז בנשמת אדם, דאף שהראיה חזקה מ"מ י"ל דדוקא הסממנים שא"א בלעדם נכלל בתכלת, אבל אם יוסיף סממנים שאינם

שיהיה נקלף התכלת מן החוט, וכן בבתים, וכ"ש ליתן בתוכו מינים שאינם מועילים לשחרות, מ"מ נראה דאם צבע כדרכו בלי שום תוספת סממנים, ורק מפני קלקול בהחוט או בעור אפשר לקלפו, מודה החי"א דאין בו חסרון, דדוקא אם צבעו בשינוי ממה שאמרה תורה לעשות אז אמרינן מנא לן דמיקרי צבע בכח"ג.

זו. ומכל שכן בנידון דידן דהצביעה נעשית בצבע של חזותא בעלמא, ורק מפני שצובעים כמה פעמים נעשה בו ממש, בזה בודאי אף שנקלף מן העור בסכין, מ"מ כל זמן שהוא דבוק לעור הרי הוא בטל להעור וכשר.

היוצא לדינא מכל הנ"ל, דרצועות הנ"ל שמחמת תקלה בעיבוד נסתמו נקבי העור ואין הצבע יכול להכנס להעור היטיב, וע"כ אפשר לקלוף את הצבע מהרצועות, מכל מקום כל זמן שהוא דבוק כשר לכל הדעות, מכמה טעמים.

א. דעת הנוב"י דאף בטיחה עבה בטל להבית, וכל מה שמעבר בצבע הרי הוא חלק מהצבע.

ב. לדעת החי"א דפסל היינו דווקא בבתים דצריך לראות פני האויר ולא ברצועות.

ג. ואף למ"ש דבמקום שצריך לצבוע צבע, כגון חוט תכלת בציצית, מ"מ אם הוסיף סממנים עד שנקלף מנא לן דכשר, וה"ה בבתים להסוכרים שצריכים להיות שחורות, ולדבריו ברצועות שלכו"ע צריכות להיות שחורות נימא דאם נקלף פסול, מ"מ נראה דהיינו אם שינה בצורת הסממנים, אבל אם צבעו כדרכו, ומפני שיש קלקול בהעור ע"כ אינו סופג הצבע, אף אם אפשר לקלפו, כל זמן שאינו נקלף כשר.

ד. אם עשה בצבע שהוא חזותא כמה פעמים עד שנעשה בו ממשות מודה החי"א דבטל אפי' בבתים.

ה. ואם נקלף הצבע אם מהני להדביק הקליפה במגהץ, נראה דמן הדין מותר, ומ"מ אין ראוי לעשות כן.

ואס"ם בברכה שיוכה לכתובה וחתימה טובה בספרן של צדיקים גמורים, ויוסיף עוד לזכות את הרבים לרומם קרן התורה וכבוד שמים.

וע"ז באתי עה"ח

מישה שאול קליין

יא. ועיין במ"ב סי' לב ס"ק קפ"ה שהעתיק את דברי החי"א דלכתחילה יעשה צבע שהוא רק חזותא, ומ"מ המשחירין במין גלאנץ שאי אפשר לקלפו אע"פ שיכולין להסיר מן הקלף ע"י פירורים דקין אין להחמיר בדיעבד, אכן אם משחירין בטיחה שיכולה לקלוף בשלימות מכל צד מן התפילין וצורתו כמו נייר שחור זה פסול.

יב. ויש להסתפק לדעת החי"א מה הדין בצבעו בצבע שהוא רק חזותא, וצבע בו כמה פעמים עד שנעשה הצבע ממשות, האם הוה כמו שצבעו בדיו שיש בו גומא מלבד הצבע.

ונראה דאף אם נימא דא"א לצבוע בדיו כיון שמלבד הצבע יש בו גומא שיש בו ממשות ואינו בטל להבית, מ"מ אם צבע בחזותא שאין בו ממש ונתבטל להבית, וכך צבע כמה פעמים עד שהנעשה בו ממש, כיון שכל פעם שצבע היה צבע שאין בו ממש ונתבטל להבית, א"כ גם עתה שיש בו ממש נעשה חלק מהבית ובטל להבית.

ובפרט שנראה מדברי החי"א שצריך קפידתו הוא מפני שמעבר מינים אחרים שאינו מועילין לשחרות, אבל מה שעושה כדי שיהיה לו שחרות בוודאי בטל להבית.

יד. ונראה עוד דאם צבעו כדרכו, ומפני איזה קלקול בעור לא נדבק היטיב אלא נקלף מן העור, כל זמן שלא קלפו כשר, דאין מה שיכול ליקלף סיבה לפסול, אלא דאם עשה הצבע בסממנים אחרים שיכולים לקלפו בשלימות הרי הוא עומד לעצמו ואינו בטל להבית, אבל אם צבע כדרכו ומחמת סיבה צדדית נקלף אף להחי"א אין בו בית מיחוש.

יד. ויש לדון מה הדין ברצועות שחורות שעשה באופן שהוא עבה האם לדעת החי"א פסול, דאינו בטל להבית, ונראה דווקא בבתים שיש דין רואה פני האויר פסול כמ"ש החי"א, דבלא"ה כיון שנעשה לנאותו הרי הוא בטל להרצועות.

זו. ואף למה שדן עם הנוב"י ענין צביעת הבתים ותכלת, דהנוב"י כתב דכל מה שמוסיף בצבע הכל בטל לצבע, ואף שמוסיף הרבה טיח שאינו שייך לצבע לבטל להצבע כי כן דרך הצבעים, והוכיח כן מתחלת שמותר להוסיף בסממנים כדרך הצבעים, והחי"א כתב עליו שמנא לן שמותר להוסיף סממנים שיהיה באופן